Jina …… Nambari yako :……..……..

Sahihi ……..……..

Tarehe: ……

102/2
KISWAHILI
KARATASI 2
LUGHA
JULAI/AGOSTI 2014
MUDA: SAA 2½

MTIHANI WA MWIGO WA KAUNTI NDOGO YA HOMA-BAY

Hati ya kuhitimu kisomo cha sekondari Kenya (K.C.S.E)

102/2
Kiswahili
Karatasi 2
2½

MAAGIZO

- Andika **jina lako** na **namba yako** katika nafasi ulioachiwa hapo juu.
- Jibu maswali yote.
- Andika majibu yako katika nafasi ulizoachiwa katika kijitabu hiki cha maswali.

KWA MATUMIZI YA MTAHINI PEKEE

SWALI	UPEO	ALAMA
1	15	
2	15	
3	40	
4	10	
Jumla	80	

Karatasi hii ina kurasa 8 zilizopigwa chapa. Watahiniwa ni lazima waangalie kama kurasa zote za karatasi hii zimepigwa chapa sawasawa na kuwa maswali yote yamo.

1 UFAHAMU (Alama 15)

Soma makala yafuatayo kisha ujibu maswali :

Mwanamke wa kisasa anazaliwa na kukulia katika mazingira yaliyobadilika mno. Matazamio yake maishani ni tofauti na yale ya wanawake waliosihi mapote mawili yaliyopita ; wanawake makamu ya nyanyake na mamake –kuu.

Yeye hatarajii kuzaliwa, kukua, kuolewa, kuwa mke wa bwana, kumzalia watoto, na daima dawamu kuwa **" *mwandani wa jikoni"*** akawapikia watoto na bwanake chakula ; na akitoka jikoni aelekee shambani kulima, kichakani, kuchanja kuni,, mtoni kufua nguo na kuteka maji ya kutumia nyumbani. Mwanamke wa kisasa huandamana na mwanamume. ***Akanyagapo mume naye papo huutia wayo wake.***

Mwanamke wa kisasa huenda shule na kujifunza yote yafunzwayo huko. Hushindana na wanawake kwa wanaume na kuibuka mshindi si mara haba. Huibuka mshindi katika masomo yake ya lugha, historia, jiografia, hesabu, sayansi na mengineyo, sawa na mwanamume.

Mwanamke wa kisasa hutaka kufanya kazi za kibega, akazifanya. Akataka kuwa mwalimu, akawa. Akataka kuwa daktari, akafanikiwa. Almuradi, siku hizi mwanamke hufanya kazi yoyote ile afanyayo mwanamume. Kuna wanawake maribani wa ndege, masonara, waashi, wahandishi, madereva wa magari, mawakili, mahakimu, mawaziri wakuu na hata marais wa nchi. Hakuna kazi isiyofanywa na mwanamke siku hizi.

Mwanamke wa kisasa ***hatewsi akafyata ulimi***. Anapohiniwa yeye hupigania haki kwa dhati na hamasa. Katu hakubali 'mahali pake' katika jamii alipotengwa na wanaumme wenye mawazo ya kihaidhina yaliyopitwa na wakati.

Siku hizi mwanamke huolewa tu wakati amepata kazi ya kumwezesha kujikimu maishani au pale anapokuwa na hakika kwamba biashara yake, iwapo ni mfanyi biashara, imepiga hatua ya kutomrudisha ***ukutani***.

Mwanamke wa kisasa haamuliwi katika jambo lolote, bali hufanya maamuzi yake mwenyewe. Kwa upande mwingine, mwanamume wa 'kisasa', ambaye bado amefungwa pingu na taasubi za kiume, hapendezwi na mwanamke huyu. Huuma kidole akatamani yale y akale, lakini wapi! Analazimika kukubali mwnamke huyu kama mshirika sawa maishani, na kuishi naye, apende asipende. Shingo upande analazimika kukubali kwamba mabadiliko haya sio mithili ya kiwingu kipitacho, bali ni ya ***aushi***.

(a) Msemo '***mwendani wa vijungu jiko'*** unadhihirisha hali gani ya mwanamke katika jamii?(al.2)

……

……

(b) Jamii imefanya mwanamke kuwa hayawani wa mizigo. Fafanua (al.2)

……

……

(c) Eleza maana ya '***akanyagapo mume papo huutia wayo wake'*** (al.2)

……

……

(d) Mlinganishe mwanamke wa kiasili na wa kisasa maswala ya ndoa na elimu (al.4)

……

……

……

……

(e) Mwanamume wa kisasa anamwonaje mwanamke wa kisasa? (al.2)

……

……

(g) Eleza maana ya:

(i) Akafyata ulimu (al.1

……

(ii) Ukatani (al.1)

……

(iii) Taasubi za kiume (al.1)

……

2. **MUHTASARI /UFUPISHO**

Soma kifungu kisha ujibu maswali

Imesemwa na kurudiwa tena na tena kwamba, iwapo tuna maono ya kujiondoa katika umaskini wa kupindukia, ni lazima tukipe kilimo umuhimu. Zaidi ya wakenya milioni kumi wamo katika hatari ya kufa katika maeneo mbali mbali kwa sasa kufuatia uhaba wa chakula nchini.

Kiini kikubwa cha njaa hiyo ni mapuuza ya muda mrefu katika sekta ya kilimo. Imesahaulika kuwa karibu asilimia sabini na tano ya wakenya wanategemea kilimo kwa ckakula na mapato ya kifedha kila siku. Kilimo hutoa karibu robo tatu ya nafasi za kazi kwa wananchi na pia kuletea serikali karibu robo ya mapato yake kutokana na mauzo ya mazao katika mataifa ya nje.

Wataalamu wa maswala ya zaraa wanaeleza kuwa pato la nchi linatokana na kilimo huangamiza njaa mara nne zaidi ya mapato yanayotokana na shughuli nyinginezo za kiuchumi. Hiyo ni kwa sababu shughuli za kilimo hulenga kuzalisha vyakula moja kwa moja.

Imebainika kuwa, katika mataifa mengi yanayostawi, asilimia sabini na tano ya wananchi huishi katika maeneo ya mashambani na idadi hii hutegemea kilimo kujimudu kimaisha ilhali hapa Kenya ni asilimia nne pekee ya bajeti inayowekezwa katika kilimo. Kwa wakati huo, ushuru unaotozwa bidhaa za kilimo katika maeneo haya umebainika kuwa mkubwa. Hii imepelekea uwekezaji katika kilimo kupungua na hivyo kuchangia kukithiri kwa baa la njaa.

Wakati umewadia kwa serikali za Afriaka na wapangaji wa masuala ya uchumi kuweka juhudi maradufu katika kushabikia ili kumaliza njaa na umaskini. Kuna haja ya kuwajulisha, kuwahimiza na kuwaelimisha wakulima wa mashamba madogo madogo kuhusu mihimili ya zaharaa kama uile uzalishaji wa matunda na mboga, ufugaji wa ndege, samaki na ng'ombe mbali na kuweka mikakati ya kuanzisha nafasi za kazi katika sekta ya kilimo.

Serikali itafikia lengo hili iwapo itaanza kufadhili kilimo, kupunguza gharama za pembejeo za kilimo, kuweka sera zinazodhibiti uuzaji na ununuzi wa vyakula hasa baina ya mataifa na kuongeza sehemu ya bajeti inayotengewa kilimo. Bila hilo hatutakuwa na lingine bali kukimbilia mataifa yalistawi kuomba misaada ili kuwanusuru raia wetu kutokana na ghadhabu na njaa.

(a) Fupisha aya mbili za mwanzo (maneno 50-55) (al.6, 1 ½ ya mtitiriko)

Matayarisho

……

……

……

……

……

……

……

……

Nakala safi

……

……

……

……

……

……

……

……

(b) Bila kubadili maana, fupisha aya mbili za mwisho. (Maneno 55-60) (al.6, 1 ½ utiririko)

Matayarisho

……

……

……

……

……

……

……

Nakala safi

……

……

……

……

……

……

……

……

3. ***MATUMIZI YA LUGHA : (Alama 40)***

(a) (i) Eleza maana ya ‘kiimbo’ (al.1)

……

……

(ii) Tunga sentensi mbili zinazodhihirisha uamilifu wa aina mbalimbali wa kiimbo (al.1)

……

(b) Tunga sentensi ya hali timilifu ukitumia kiunganishi cha kibantu (al.2)

……

……

(c) Andika upya sentensi ifuatayo ukifuata maagizo yaliyomo mabanoni.

Kazi hii imekuwa ngumu kwangu. (maliza kwa ….ngumu) (al.2)

……

……

(d) ***Changanua vitenzi vya tungo ifuatayo kwa vielezo matawi***

Magaidi waliokamatwa na polisi wamefikishwa mahakamani (al.4)

(e) Andika sentensi hii kwa hali ya ukubwa, wakati uliopita

Ningepelekewa huyu ndama nyumbani ningefurahi (al.2)

……

……

(f) Tunga sentensi kutumia kirejeshi cha tamati (al.2)

……

……

(g) Pambanua maana za kisarufi zinazowakilishwa na mofimu katika neno : 'hatujaolewa'(al.3)

……

……

……

(h) Taja yambwa za sentensi ifuatayo :

Mjomba hakupikiwa mlo wa leo kwa bidii. (al.2)

……

……

(i) Tunga sentensi kanushi kutumia kiambishi 'a' (al.2)

……

……

(j) Eleza namna ambavyo sauti /I/ hutamkwa. (al.2)

……

……

(k) Yatumie maneno yafuatayo kutungia sentensi sanifu:-

(i) Mintarafu (al.2)

……

(ii) Labda (al.2)

……

(l) Badili usemi huu kwa ule wa taarifa

Fatuma : Lo ! umeyasikia mwenzangu ? (al.2)

……

……

(m) Andika miundo yoyote miwili ya nomino katika ngeli ya U-ZI huku ukitoa mifano (al.2)

……

……

(n) Akifisha tungo hii kutumia koloni na nukta mkato panapofaa :- (al.2)

Tulipomwona tulishangaa alikuwa uchi wa mnyama bila shaka hatujawahi kumwona hivyo

……

……

(o)Andika sentensi ifuatayo upya kwa kinyume

Mwafrika anapenda kutii maagizo (al.2)

……

……

(p) Eleza maana ya sentensi hizi;-

Mwenye dhambi atubu (al.1)

……

Aliyefanya dhambi atubu (al.1)

……

(q) Tumia kitenzi chenye asili ya kigeni kutungia sentensi yenye kiashiria cha karibu (al.2)

……

……

4. **ISIMU JAMII**

(a) Eleza hali ya lugha ya Kiswahili nchini Kenya baada ya uhuru (al.10)

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

ANSWERS:

Order a copy of answers from www.schoolsnetkenya.com/order-e-copy

NB> We charge Kshs. 100 ONLY to meet website, e-resource compilation and provision costs